

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อำเภอท่าเรือ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา: 117 ปี ประพาสต้นนครน้อยของพระพุทธเจ้าหลวง*
HISTORICAL TOURISM MANAGEMENT THA RUEA DISTRICT, PHRA NAKHON SI
AYUTTHAYA PROVINCE: THE 117TH YEAR VISIT UNOFFICIALLY OF THE
NAKORN NOI OF KING RAMA V.

นฤมล ญาณสมบัติ, เมธรัตน์ จันทะนี

Narumol Yansombat, Metharat Chantane

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: narumolY5465@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์การเสด็จประพาสต้นนครน้อย 2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์การเสด็จประพาสต้นนครน้อย 3. เพื่อสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับชุมชนเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มใช้กลุ่มเป้าหมาย 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์การเสด็จประพาสต้นนครน้อย ได้แก่ ด้านการดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการ 2. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์การเสด็จประพาสต้นนครน้อย อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแนวทางจัดการ 5 ด้าน คือ 1) ด้านทรัพยากร 2) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย 3) ด้านลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว 4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ และ 5) ด้านผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว 3. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับชุมชนเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว โดยออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยว จัดทำแผนที่ท่องเที่ยว และสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์

คำสำคัญ: การจัดการ; การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์; ประพาสต้น

Abstract

This research aimed to: 1. Investigate the potential of historical pilgrimage tourism in Nakhon Nayok Province. 2. Presented management guidelines for historical pilgrimage tourism in Nakhon Nayok Province. 3. Created tourism activities for the local community to support historical pilgrimage tourism. This qualitative research involved a sample group of 45 individuals and collected data through observation, in-depth interviews, and focus group discussions with a target group of 15 people. Data analysis was carried out using content analysis and narrative description. The research findings revealed: 1. An exploration of the potential of historical pilgrimage tourism in Nakhon Nayok Province, which included aspects of tourist attraction, visitor support, and management. 2. Management guidelines for historical pilgrimage tourism in Nakhon Nayok Province, covering five key areas: 1) resource management, 2) stakeholder involvement, 3) customer or tourist engagement, 4) local tourism activities, and 5) the impact of tourism. 3. The development of community-based tourism activities to promote historical pilgrimage tourism, including the design of tour routes, tourism programs, the creation of tourist maps, and online media promotion.

Keywords: Management, Historical pilgrimage tourism, Nakhon Nayok

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชอัธยาศัยโปรดการเสด็จประพาส ตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ เพื่อทรงตรวจจัดการปกครอง บางคราวเสด็จไปเพื่อสำราญ พระราชอิริยาบถ ไม่โปรดให้จัดการรับเสด็จเป็นทางราชการ ที่เรียกว่า “เสด็จประพาสต้น” คือ เวลาจะประพาสมิให้ใครรู้ว่าจะเสด็จไป บางทีก็ทรงเรือเล็ก หรือเสด็จโดยสารรถไฟไป มิให้ใคร รู้จักพระองค์ ประทับแรม ณ ที่ใด ๆ สุดแต่พอพระราชหฤทัย การเสด็จประพาสต้นมณฑลกรุงเก่า มีอยู่ 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 การเสด็จครั้งแรกใน ร.ศ.123 ครั้งที่ 2 การเสด็จประพาส ร.ศ.125 ครั้งที่ 3 การเสด็จประพาสปี ร.ศ.127 ในคราวเสด็จประพาสครั้งที่ 2 ร.ศ.125 เสด็จออกจาก กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ขึ้นมาตามลำน้ำเจ้าพระยา ประทับแรมที่เกาะลอย หน้าวังจันทร์เกษม คืนวันที่ 29 กรกฎาคม และประทับแรมที่ศาลาลอย ท่าเรือ 2 คืน แวะที่ท่าเจ้าสนุก สะพานจักรี มาปลดรถไฟที่วัดสดาง กินข้าวกลางวันที่วัดท่างาม (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2477) ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า ท่าหลวง เพราะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระบาท 2 ครั้ง ขึ้นที่ท่างามทั้ง 2 ครั้ง การเสด็จประพาสต้น ทำให้พระพุทธเจ้าหลวงเป็นที่รักใคร่ของอาณาประชาราษฎร์ ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความ

ภาคภูมิใจเห็นความสำคัญและตระหนักในคุณค่าโบราณสถานสำคัญที่พระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประพาสต้น

เมื่อพิจารณาถึงเมืองที่มีความสำคัญด้านการท่องเที่ยวและมีเอกลักษณ์เฉพาะทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ พบว่าอำเภอท่าเรือ เดิมชื่อ นครน้อย ใช้เป็นสถานที่จอดพักขบวนเรือพระที่นั่งของพระมหากษัตริย์ในอดีต เพื่อเสด็จสักการะรอยพระพุทธบาทสระบุรี มีขุนนางและผู้ติดตามจากในวังมากจึงได้เรียกว่า นครน้อย ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ทรงสร้างทางรถไฟเล็กขึ้นที่อำเภอท่าเรือแห่งนี้ใช้เป็นเส้นทางรับ-ส่ง คนโดยสารไปสักการะรอยพระพุทธบาท ปัจจุบันนี้ คือ ถนนสายท่าเรือ-พระพุทธบาท ถือว่ามีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ และการคมนาคม ปัจจุบันพบร่องรอยของโบราณสถานบางแห่ง เช่น พระตำหนักท่าเจ้าสนุก ซึ่งสร้างตั้งแต่สมัยพระเจ้าทรงธรรมแห่งกรุงศรีอยุธยา เห็นเป็นรากกำแพงและพระที่นั่ง มาตรการในการอนุรักษ์และปรับปรุงยังไม่มีประสิทธิภาพ การสร้างถนนลงบนคันดินกำแพง การบุกรุกของประชาชน ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ประเทศสูญเสียมรดกทางโบราณคดีของชาติขึ้นสำคัญไป การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวเนื่องกับการเสด็จประพาสต้นนครน้อยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของโบราณสถาน และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นแนวทางที่จะก่อให้เกิดความสมดุลในการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เพื่อให้อำเภอท่าเรือคงเอกลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์ รวมทั้งป้องกันการท่องเที่ยวไม่ให้มาทำลายเอกลักษณ์และคุณค่าของเมืองประวัติศาสตร์

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในอำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ วัดสุทัศน์ วัดไม้รวก ตำหนักท่าเจ้าสนุก สะพานจักรี วัดสะตือ ชุมชนตลาดหม่อมเจ้า ส่วนแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการการท่องเที่ยว แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว เพื่อให้การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความยั่งยืน โดยสร้างความสมดุลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อการใช้งานในอนาคต โดยควบคุมให้เกิดผลกระทบเชิงลบน้อยที่สุด และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชน เป็นกรอบในการตอบคำถามการวิจัยครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือองค์ความรู้ในเรื่องสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เส้นทางคมนาคม และเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น รวมถึงรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญ จะทำให้ได้หลักฐานใหม่ที่สนับสนุนความเห็นของนักวิชาการที่ผ่านมา และเกิดประโยชน์ต่อการสร้างคุณค่าความตระหนักถึงความสำคัญของคนในท้องถิ่น และสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว

เชิงประวัติศาสตร์ คณะผู้วิจัยมีการบูรณาการการทำงานระหว่างศาสตร์หลายแขนง ทั้งด้านประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ ศาสนศาสตร์ ร่วมกับหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน และนักวิจัยชุมชนในพื้นที่ที่มีความพร้อมที่จะศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามการวิจัย สร้างคุณค่าและมูลค่าให้เกิดประโยชน์ในวงวิชาการ สังคม ชุมชน ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์การเสด็จประพาสต้นนครน้อย อำเภอนาทวี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์การเสด็จประพาสต้น นครน้อยอำเภอนาทวี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับชุมชนเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่ศึกษางานวิจัย อำเภอนาทวี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 45 คน ประกอบด้วย นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 3 คน ผู้ดูแลโบราณสถาน สถานที่เคยเสด็จประพาสต้นหรือผู้เกี่ยวข้อง 15 คน นักวิชาการ 2 คน มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี นักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวโบราณสถานที่เคยเสด็จประพาสต้น จำนวน 5 แห่ง ๆ ละ 5 คน 2) การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (focus group discussion) กับผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุม เอกสารเผยแพร่จากหน่วยงานภาครัฐและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยการสังเกต สถานที่ บริบท และกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลการสังเกตการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง 2 ชุด ได้แก่ 1) กลุ่มนักท่องเที่ยว แนวคำถามข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการของนักท่องเที่ยวท่องเที่ยวและข้อมูลเกี่ยวกับส่วนประสม

ทางการตลาดที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว 2) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้อง แนวคำถามสอบถามศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง มีการกำหนดประเด็นที่ทำการศึกษาและเชื่อมโยงไปสู่คำถามเพื่อให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันอภิปราย ทั้งนี้แนวทางการอภิปรายมีการวัดความถูกต้องและความเชื่อมั่น (Validity & Reliability) ของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามโครงสร้างและทดลองใช้ ในระหว่างการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะมีการจดบันทึก บันทึกเสียง ถ่ายภาพ หลังอภิปรายกลุ่มมีการถอดเทปและจัดทำบันทึกการสนทนากลุ่มแบบละเอียด การตรวจสอบคุณภาพข้อมูลใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation technique) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และตีความเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์การเสด็จประพาสต้นนครน้อย อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบศักยภาพเหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว (อดิสร ศักดิ์สูง, 2556) ดังนี้

1.1 ศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว พิจารณาตามเกณฑ์ 2 ด้าน 1) คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ 2) ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว

1.1.1 คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ มีจุดดึงดูดความสนใจมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์สามารถสร้างจุดขาย ความประทับใจ และความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ได้แก่ 1) วัดวัดสุวรรณคีรีจุดเด่นของวัดนี้คือ โบสถ์เก่าอายุกว่า 200 ปี 2) วัดไม้รวก เป็นจุดเริ่มต้นของถนนฝรั่งสองกิโล (ท่าเกย-พระพุทธรบาท) มีโบราณสถานที่สวยงามทางด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม ภาพจิตรกรรมเรื่องราวพุทธประวัติ 3) บ่อน้ำโบราณ ตำนานท่าเจ้าสนุก บ่อน้ำดื่มที่ใช้โบราณที่ขุดต่อมาจากใต้แม่น้ำป่าสัก 4) สะพานจักรี มีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 สะพานจักรีถูกระเบิดทิ้งทำลายจากฝ่ายสัมพันธมิตร 5) ชุมชนตลาดหม่อมเจ้า จุดเริ่มต้นของรถไฟเล็กทางรถไฟสายท่าเรือ-พระพุทธรบาท 6) วัดสะตือ จุดเด่นพระพุทธรูปปางไสยาสน์องค์ใหญ่ อุโบสถมีพระประธานปางมารวิชัย และพระนาครปรกสมัยทวาราวดี ซึ่งกรมศิลปากรขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุไว้ 7) เชื้อนพระรามหก เชื้อนทนต์น้ำแห่งแรกของประเทศไทย

1.1.2 ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว มีดังนี้ 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีเส้นทางการขนส่งหลายรูปแบบ ได้แก่ ทางบก โดยรถยนต์ส่วนตัวหรือรถโดยสารประจำทาง ทางรถไฟสายเหนือ (สถานีท่าเรือ) ทางแม่น้ำป่าสัก นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางและเดินทางกลับมายังจุดออกเดินทางได้ มีความสะดวกสบายในการเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งไม่ไกลกัน ทำให้ไม่เหนื่อยล้าในการเดินทาง รวมทั้งยังมีเส้นทางที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวต่างอำเภอ และจังหวัดใกล้เคียง

เช่น อำเภอนครหลวง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอเสนาให้ อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี 2) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ด้วยโครงสร้างทางสังคมชุมชน และครอบครัวไม่มีความซับซ้อนเป็นสังคมแบบชนบทมีวิถีชีวิตเรียบง่าย มีความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์สถานที่แต่ละแห่งจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวไม่มากนัก เส้นทางไม่มีความเสี่ยง ไม่มีอันตรายจากการจี้ปล้น หรือภัยธรรมชาติ 3) ด้านความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดเส้นทางท่องเที่ยวใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นอกจากความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมและลงมือทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีการเล่น ที่น่าสนใจ

1.2 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว เมืองคัมภีร์ประกอบต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน การเดินทางสะดวก มีรถสามล้อรับจ้างนำเที่ยวตามสถานที่สำคัญ อาทิ ตลาดเก่า วัดสะตือ สามารถให้บริการแบบเหมาได้ทั้งวัน สถานที่จอดรถมีเพียงพอมีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก มีบริการท่องเที่ยวทางน้ำ ท่าจอดเรือวัดสะตือ ทางขึ้น-ลง มีความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว มีสถานที่พักผ่อนที่ได้มาตรฐานเพียงพอ มีทั้งรีสอร์ท เกสต์เฮาส์ และโฮฟัก มีร้านอาหารที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและอยู่ไม่ไกลแหล่งท่องเที่ยว มีร้านค้าสำหรับจำหน่ายสินค้าชุมชนและของฝาก

1.3 ศักยภาพในการบริหารจัดการ ชุมชนมีความสามารถด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน มีการจัดการในการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิด พิจารณาตัดสินใจการดำเนินการต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน มีผู้นำในหลายภาคส่วนที่ขับเคลื่อนให้อำเภอทำเรือ เป็นชุมชนท่องเที่ยว อาทิ ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์ส่วนราชการ และผู้ประกอบการเอกชนในพื้นที่ ร่วมมือกันผลักดันเพื่อสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว อาทิ การท่องเที่ยวไหว้พระวัดสะตือ การท่องเที่ยวตลาดเก่าอำเภอท่าเรือ มีการจัดการด้านร้านอาหารและโภชนาการที่เหมาะสม ร้านค้ามีความเป็นระเบียบ มีจำนวนบุคลากรด้านการบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว

2. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์การเสด็จประพาสต้น นครน้อย อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยว มี 5 ด้าน (กนกกานต์ แก้วนุช, 2564) ดังนี้

2.1 ทรัพยากร การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จำเป็นต้องจัดการอย่างเป็นระบบ มีการจัดการด้านการอนุรักษ์ การบริหารจัดการ การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีแนวทางดังนี้ 1) มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลรักษา เพื่อมิให้ถูกทำลายหรือมีการลักลอบเข้าไปโยมทรัพย์สิน การซ่อมแซมบูรณะควรให้ผู้เชี่ยวชาญดูแล เช่น การขุดแต่ง การซ่อมแซมโบราณสถาน 2) หน่วยงานระดับท้องถิ่นควรประสานกับหน่วยงานส่วนกลางในการจัดหางบประมาณบูรณะซ่อมแซมให้เพียงพอ 3) กำหนดผังเมืองไม่ควรมีสิ่งปลูกสร้างใด ๆ มาบดบังความสวยงามของโบราณสถาน มีการแบ่งพื้นที่ในแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว

เชิงประวัติศาสตร์เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมและยั่งยืน การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับพื้นที่ 4) มีการรวบรวมและสร้างเสริมองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ นำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของสถานที่นั้น ๆ เช่น มีการทำป้าย แผ่นพับ จัดเป็นนิทรรศการ อาทิ การนมัสการรอยพระพุทธรบาท นิทรรศการการเสด็จประพาสต้น นิทรรศการรถไฟเล็ก 5) จัดอบรมให้ความรู้แก่ภาคีเครือข่ายท้องถิ่นให้ความรู้และบริการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

2.2 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย หมายถึง ผู้มีส่วนในการขับเคลื่อนและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่หน่วยงานส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ผู้ประกอบการ ชุมชน มีแนวทางจัดการดังนี้ 1) กำหนดผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่การท่องเที่ยว 2) กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดความทับซ้อนของการทำงานและช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น เช่น หน้าที่ในการส่งเสริมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว หน้าที่ในการสำรวจและค้นหาศักยภาพชุมชน หน้าที่ในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน

2.3 กลุ่มลูกค้า กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการการท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม นักท่องเที่ยวในวัยทำงาน ครอบครัว ผู้สูงอายุที่ชอบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ รวมถึงกลุ่มวัยรุ่นที่ชอบการถ่ายภาพ มีแนวทางดังนี้ 1) กำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และวิเคราะห์ความต้องการหรือปัญหาของนักท่องเที่ยว กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มครอบครัว 2) ออกแบบกิจกรรมและบริการให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว 3) ออกแบบช่องทางการเข้าถึงสินค้าและบริการให้ตรงกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย โดยมีการพัฒนาสื่อออนไลน์

2.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อให้ตอบโจทย์การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับทรัพยากรและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว มีแนวทางในการกำหนดกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวย้อนรอยการเสด็จประพาสต้นนครน้อยของรัชกาลที่ 5 เยี่ยมชมตลาดหม่อมเจ้า 2) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรม การทำขนมบ้าบิ่น การเรียนรู้การทำไม้ดัด การเรียนรู้การต่อเรือจำลอง เรียนรู้วิถีชีวิต นอกจากนี้ยังมีประเพณีการเล่นที่หาชมได้ยาก คือ การละเล่นนางตาล-ลิงลม ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่นร่วมกับชุมชนได้อนุรักษ์ประเพณีการเล่นนี้ไม่ให้สูญหายไป 3) กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาศักยภาพให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ การให้ความรู้ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสถานที่สำคัญ วิธีการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้และไม่ทำให้การท่องเที่ยวมาทำลายโบราณสถาน หรือสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว

2.5 ผลกระทบ ต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความยั่งยืน ใช้แนวคิดการจัดการแบบพระพุทธศาสนา

บูรณาการ คือ หลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ดังนี้ 1) การรู้จักเหตุ 2) การรู้จักผล 3) การรู้จักตน 4) การรู้จักความพอประมาณ 5) การรู้จักกาลเวลา 6) การรู้จักชุมชน 7) การรู้จักบุคคล ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้ 1. ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ ความแออัดของพื้นที่ มลพิษอาทิ ขยะสิ่งปฏิกูล น้ำเสีย มลพิษทางเสียงจากยานพาหนะหรือนักท่องเที่ยว สิ่งปลูกสร้างที่ไม่เป็นระเบียบ และการบุกรุกพื้นที่สาธารณะประโยชน์ อันเนื่องมาจากการขยายตัวของการท่องเที่ยว แนวทางพัฒนาโดยบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมดูแลพื้นที่ มีการปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวมิให้เกิดความเสื่อมโทรม มีการกำหนดแผนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว คณะกรรมการชุมชนให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่คนในชุมชน สร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็ง คอยสอดส่อง ตรวจสอบและเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน 2. ปัญหาคนต่างถิ่นอพยพเข้ามาในชุมชน ปัญหายาเสพติด การลักขโมยและโจรกรรม ใช้แนวทางจัดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่นักท่องเที่ยว โดยสร้างความร่วมมือและบูรณาการร่วมกับภาคส่วนราชการ เอกชน และท้องถิ่น 3. ปัญหาการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์มาใช้โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม ใช้แนวทางสนับสนุนให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าวัฒนธรรมตนเอง และเกิดความสนใจในการอนุรักษ์ สามารถรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าของชุมชน สนับสนุนให้เยาวชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้คุณค่าวัฒนธรรมตนเอง

3. การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับชุมชนเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การเสด็จประพาสต้นนครน้อย อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าชุมชนมีทรัพยากรสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีเรื่องเล่าเหตุการณ์สามารถนำมาเป็นจุดขาย มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมประเพณีที่น่าสนใจ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอนครหลวงเป็นที่รู้จักและดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว จึงมีการบูรณาการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน จัดโปรแกรมท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว เกิดการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ทำให้เข้าใจความหมายที่แท้จริงของสิ่งที่ชุมชนนำเสนอ การจัดทำเส้นทางย้อนรอยอดีต การเข้าไปในสถานที่จริงทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความซาบซึ้ง ส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงบวก อยากกลับมาท่องเที่ยวหรือบอกต่อกับบุคคลอื่นเกี่ยวกับความประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวและบริการของชุมชน โดยสถานที่สำคัญ ได้แก่ 1) วัดสุวรรณ 2) วัดไม้รวก 3) บ่อน้ำโบราณ ตำหนักท่าเจ้าสนุก 4) สะพานจักรี 5) ชุมชนตลาดหม่อมเจ้า 6) วัดสะตือ 7) เชื้อนพระราม 6 โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ขั้นตอนกรรมวิธีการทำขนมบ้าบิ่นโบราณ และเตาโบราณซึ่งหาชมได้ยาก เยี่ยมชมหมู่บ้านไม้ดัด เรียนรู้การเลือกชนิดและต่อไม้ดัด การทำไม้ดัดเป็นรูปต่าง ๆ เรียนรู้การต่อเรือจำลองทั้งเรือขนาดใหญ่ที่ใช้ในพระราชพิธีและเรือเล็ก ชมกิจกรรมการละเล่น นางตอล-ลิงลม เป็นการละเล่นเพื่อสร้างความสนุกสนานและเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน โดยรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวมี 2 รูปแบบ คือ 1) การเดินทางทางบกโดยรถยนต์ 2) การท่องเที่ยวทางน้ำตา

มรยเสด็จประพาสต้นสัมผัสธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน เทียวชมตลาดเก่าเลือกซื้อของฝาก ผลิตภัณฑ์ชุมชน คณะผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อเพื่อเข้าถึงนักท่องเที่ยวทั้งรูปแบบออฟไลน์ ออนไลน์ ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียยูทูบ วิดีโอถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญ ศิลปวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยจัดทำสื่อ ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวไปตามสถานที่สำคัญ กระทำควบคู่กับการพัฒนาสินค้าและบริการ ของชุมชน กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจออกมาท่องเที่ยวและใช้จ่าย ทำให้อำเภอ ท่าเรือเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของอำเภотаเรือ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา สามารถเป็นจุดหมายปลายทางของแหล่งท่องเที่ยวได้ จากการสังเคราะห์ องค์รวมของกิจกรรม กระบวนการ ชุมชน ทรัพยากร และสภาพแวดล้อม ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ผ่านกระบวนการจัดการดูแล (management) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (attraction) การคมนาคมขนส่ง (transportation) และการต้อนรับ (host) ตรงกับแนวคิดของ Griffin & Mahon (1997) ที่กล่าวว่า การจัดการเป็นชุดของหน้าที่ ที่กำหนด ทิศทางการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง และมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนด อำเภотаเรือ มีศักยภาพที่เป็นองค์ประกอบเชิงการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ สิ่งดึงดูดใจ ดังที่ Colleier & Harraway (1997) กล่าวไว้ว่า สิ่งดึงดูดใจเกิดจากสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (event) โดยสถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์เกิดจากสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งดึงดูดใจทางด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สิ่งดึงดูดทางด้านศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังพบว่าคนในชุมชนมีความพร้อมและความร่วมมือ อาจเป็นเพราะในชุมชน มีสถานที่ ที่ท่องเที่ยวสำคัญ คือ วัดสระต้อ ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นจำนวนมาก ทำให้ประชาชน ในพื้นที่คุ้นชินกับการเป็นเจ้าของบ้านและเห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชน ซึ่งชุมชนเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา และตัดสินใจ รวมทั้งร่วม รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่ทำให้มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชนดัง งานวิจัยของ วารุณี มลิณทปัญญา และคณะ (2564) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ที่ เกี่ยวข้องโดยตรงมีส่วนร่วมในแต่ละด้านที่แตกต่างกันตามหน้าที่ที่ได้รับมอบในแต่ละส่วน แต่ สามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึงในการแก้ไขปัญหา และชุมชนมีส่วนร่วมจัดทำ แผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น ดังนั้นชุมชนต้องเข้ามามีส่วน ร่วมทางการท่องเที่ยว มีการจัดทำแผน การดูแลผลประโยชน์ การแก้ไขปัญหา ผลกระทบต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมนั้นต้องมีการกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน และมีการ บริหารจัดการในทุกมิติ โดยมีภาครัฐเป็นแกนหลัก

2. ส่วนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์การเสด็จประพาสต้นนครน้อย อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า แนวทางการจัดการมี 2 ประเด็น ที่มีความสำคัญคือ ทรัพยากร และผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว สามารถอภิปรายผลดังนี้

1. ทรัพยากรประเภทโบราณสถาน นักท่องเที่ยวมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว หากพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอกำแพงเพชร ได้แก่ วัดสุทัศน์ วัดไม้รวก วัดสะตือ มีการจัดการด้านข้อมูลเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยว ได้แก่ แผ่นพับ แผ่นผัง ประวัติ ป้ายบอกทาง ส่วนบ่อน้ำโบราณตำหนักท่าเจ้าสนุก สะพานจักรี ชุมชนตลาดหม่อมเจ้า ยังขาดการจัดการด้านข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวตรงกับแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ชัชพล ทรงสุนทร วงศ์ (2565) ที่กล่าวว่า นักท่องเที่ยวที่สนใจแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน คาดหวังความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่อยู่ต่างถิ่นต่างภูมิภาค สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ และคณะ (2561) พบว่า แต่ละวัดควรมีประวัติของวัด และอธิบายความสำคัญของโบราณสถาน โบราณวัตถุที่เป็นจุดเด่นของวัด เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจ ซึ่งอาจทำเป็นป้าย โบชัวร์ เว็บไซต์ การใช้คิวอาร์โค้ดติดตามจุดต่าง ๆ โดยจัดทำ 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ดังนั้น หากแต่ละวัดจะนำแนวทางนี้มาใช้ก็จะทำให้เกิดการจัดการข้อมูลที่ดี

ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว เพื่อปรับให้เกิดดุลยภาพระหว่างประโยชน์ที่ได้รับ และปัญหาที่จะเกิด ชุมชนจึงจะต้องเตรียมความพร้อมและคำนึงผลกระทบเชิงลบด้วย ยกตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อาจถูกทำลายได้ เช่น การพัฒนาบ่อน้ำโบราณ เป็นแหล่งท่องเที่ยวควรมีการกำหนดจำนวนผู้เข้าชม กำหนดช่วงเวลาที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ เพราะเป็นพื้นที่น้ำท่วม มีการเก็บค่าเข้าชม มีเจ้าหน้าที่บรรยายให้ความรู้ การเข้าปรับปรุงโบราณสถานหน่วยงานท้องถิ่นควรประสานกรมศิลปากรหากดำเนินการเอง อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อโบราณสถานได้ ในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำขนมบ้าบิ่นด้วยกรรมวิธีดั้งเดิมแบบโบราณซึ่งกำลังจะเลือนหายไป เนื่องจากสาเหตุของการทำเชิงพาณิชย์ที่ต้องการความสะดวก รวดเร็ว หรือปัญหาด้านแรงงาน ทำให้ขาดเอกลักษณ์กลิ่นหอมและรสสัมผัส ดังนั้น จึงมีแนวทางจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้หรือถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางการจัดการผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมจากพลวัตอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยใช้ 4 แนวทาง ได้แก่ ความเชื่อมั่น (accountable) ความกล้า (bold) ความร่วมมือ (collaborative) และความแตกต่าง (diverse) หรือที่เรียกว่า ABCD management dynamics (กนกกานต์ แก้วนุช, 2564) สามารถอธิบายความหมายได้ดังนี้ แนวทางที่ 1. สร้างความเชื่อมั่นในบทบาทและหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน แนวทางที่ 2 ความกล้าจัดการอย่างสร้างสรรค์ แต่ยังคงสอดคล้องไปกับเป้าหมายหลักของพื้นที่เป็นการคงไว้ซึ่งตัวตนและอัตลักษณ์ เช่น กล้าที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบใหม่ ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ดังงานวิจัยของ มณีรัตน์ สุขเกษม และนุชนทร กาฬสมุทร (2560) พบว่า หากนำ

แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาผสมผสานเข้ากับบริบทของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ อันโดดเด่นของชุมชนท้องถิ่นที่มีความเชื่อมโยงระหว่างสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน เข้ากับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ผ่านกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดความรู้สึก จดจำประทับใจสถานที่ท่องเที่ยวได้ แนวทางที่ 3 ความร่วมมือกับพันธมิตร ในการเกื้อกูล ทรัพยากรแทนการแข่งขัน และสนับสนุนการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนในการกำหนดทิศทาง และการจัดการการท่องเที่ยวในทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สกาวรัตน์ บุญวรรณโณ และคณะ (2563) พบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาศัยทั้งกลุ่มภายในและหน่วยงาน ภายนอก ประสานพื้นที่เครือข่าย และการบูรณาการผ่านการแลกเปลี่ยน มีการจัดตั้งกลุ่ม มี แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมเพิ่มขึ้น อนาคตชุมชนสามารถกำหนดทิศทางและผลกระทบ การ ตอบสนองและแผนในการรวมกลุ่มของการท่องเที่ยว เพื่อบริหารจัดการด้วยตนเอง แนวทางที่ 4 ใช้หลักการจัดการความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญในการ ยอมรับความแตกต่างหรือการเปลี่ยนแปลง หากสามารถนำมาเป็นเอกลักษณ์และดึงดูดเด่นที่แต่ละคนมีออกมาใช้ ก็จะทำให้เกิดการจัดการที่เหมาะสมในพื้นที่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิดา อิทธิภักขัย (2561) พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนต้องเป็นการ นำเสนอวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ การสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก ได้มา จากการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง และความสามัคคีของคนในชุมชนที่จะช่วยกันรักษามรดกของ ชุมชนไว้

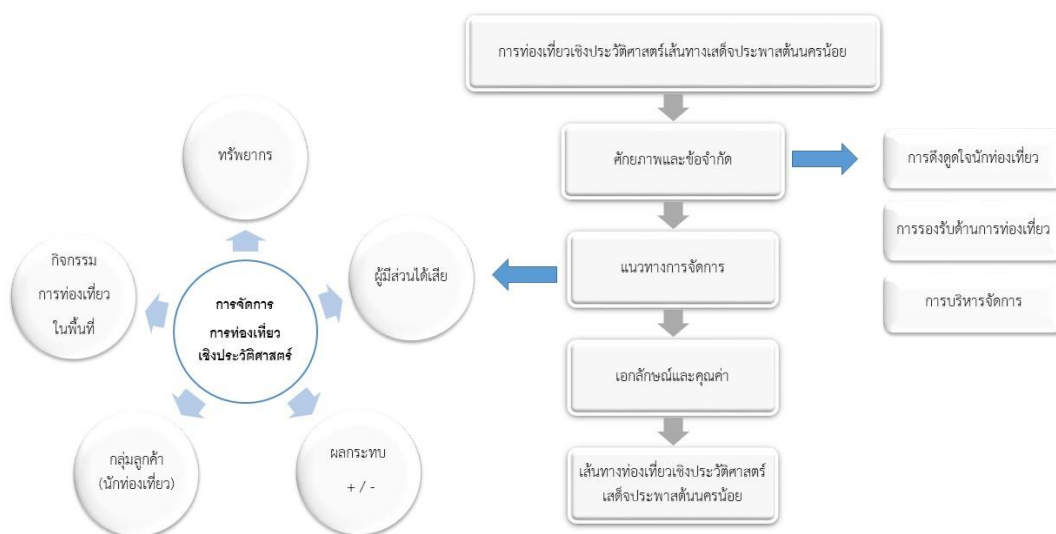
3. สำหรับการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับชุมชนเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ของอำเภอท่าเรือ พบว่า ใช้หลักการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก นำอัตลักษณ์ เฉพาะในเรื่องของประวัติศาสตร์การเสด็จประพาสต้นนครน้อย ของพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นจุดขายและดึงดูดใจนักท่องเที่ยว โดยชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำหน้าที่ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว แล้วร่วมกันออกแบบสร้างมูลค่าให้กับทรัพยากร ที่มีใช้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เกิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายและ สร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว การล่องเรือตามลำน้ำป่าสักตามรอยเสด็จประพาสต้น นำวิถีชีวิตเข้ามาสอดแทรก เรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน แต่ยังคงการพัฒนาสินค้าที่ระลึกหรือ ของฝากที่มีการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของสินค้าที่ระลึกตรงกับ อติศร ศักดิ์สูง (2556) เสนอรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบสร้างสรรค์ว่าเป็นการท่องเที่ยว ที่มีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินชีวิต ของชุมชน โดยจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่กลมกลืนสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่าง ๆ ในเชิงของการเรียนรู้และทดลอง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เน้นการเรียนรู้โดยไม่ มุ่งเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวไปยังพิพิธภัณฑ์หรือโบราณสถานเพียงอย่างเดียว แต่ยังศึกษาจาก ประสบการณ์ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับชุมชน นักท่องเที่ยวจะเป็นสมาชิกของชุมชนได้มีโอกาส เข้าไปใช้ชีวิตร่วมกัน สอดคล้องกับ จุฑาธิปต์ จันทร์เอียดและคณะ (2561) พบว่า ทรัพยากร

การท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย สามารถจัดทำเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ แต่ยังคงขาดการเล่าเรื่องราว ประวัติศาสตร์ในสินค้าที่ระลึก ดังนั้นควรพัฒนาสินค้าของฝากที่ระลึก ให้มีเรื่องราวประวัติศาสตร์ในสินค้าด้วย นอกจากนี้คณะผู้วิจัยพบว่า ผู้ประกอบการซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ มีการนำสื่อสมัยใหม่เข้ามาใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารการตลาดกับลูกค้า ทำให้เป็นที่รู้จัก และสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ดี นอกจากการโพสต์เพื่อขายสินค้าแล้ว ยังโพสต์เรื่องราวสถานที่สำคัญ ร้านอาหาร มีนักท่องเที่ยวเดินทางมามากในช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐดนัย นาคชัยวัฒนา และคณะ (2565) และภาณุวัฒน์ ชูริรัง และพิรญา ชื่นวงศ์ (2564) พบว่า กลยุทธ์เชิงรุกทำได้โดยการจัดทำสื่อสำหรับถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ ประเพณี ความเชื่อ และศิลปวัฒนธรรม จัดกิจกรรมในพื้นที่ให้มีความหลากหลาย และจัดประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย ในการใช้ช่องทางออนไลน์ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเข้าถึงนักท่องเที่ยวที่ต้องการค้นหาข้อมูลทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติสามารถค้นหาได้ง่ายขึ้น โดยอาจมีการนำผู้มีอิทธิพลทางสื่อ (Influencer) มาท่องเที่ยวก็จะช่วยสร้างกระแสการท่องเที่ยวได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เกิดจากชุมชนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว คือ ศักยภาพ การดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ศักยภาพการรองรับด้านการท่องเที่ยว และศักยภาพในการบริหารจัดการซึ่งการบริหารจัดการประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ 1) ทรัพยากร 2) ผู้มีส่วนได้เสีย 3) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเป็นชุมชนท่องเที่ยว ประโยชน์ ปัญหา 4) กลุ่มลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว 5) กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทรัพยากรที่มีความหลากหลายสามารถออกแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ เพื่อเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ การมีส่วนร่วม ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความซาบซึ้งในวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนอย่างแท้จริงได้

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการบำรุงรักษาสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการประสานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดูแลสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ไม่ใช่ชำรุดทรุดโทรมเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ส่งเสริมศักยภาพชุมชนให้พร้อมในการเป็นชุมชนท่องเที่ยวอบรมให้ความรู้การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน การใช้สื่อโซเชียลมีเดียการตลาด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เนื่องจากอำเภอท่าเรือมีกลุ่มชนที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ การศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี อัตลักษณ์ของกลุ่มชน อาจนำมาเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นมิติของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกกานต์ แก้วนุช. (2564). การจัดการการท่องเที่ยวและการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวภายใต้พลวัตโลก. สมุทรสาคร: พิมพ์ดี.
- จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด และคณะ. (2561). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. วารสาร ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 10(2), 156-187.
- ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2565). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและโรงแรมอย่างยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐดนัย นาคชัยวัฒนา และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านหัวแพ ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสาร การบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 8(1), 67-80.
- ภาณุวัฒน์ ชูริรัง และพิรญา ชื่นวงศ์. (2564). กลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน. วารสารการวิจัยกาสะลองคำ, 15(2), 97-106.
- มณีรัตน์ สุขเกษม และนุชนันท์ กาฬสมุทร. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน: เมืองมรดกโลก-มรดกวัฒนธรรมมีชีวิต กรณีศึกษา : เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร. วารสาร มทร.อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(1), 160-178.
- วารุณี มลิณทปัญญา และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนาโลจิสติกส์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วมชุมชนตำบลพันท้ายนรสิงห์ จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 11(1), 232-243.
- วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ และคณะ. (2561). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางโบราณสถานล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชินกาลมาลีปกรณ์. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 7(2), 239-251.
- สกวรัตน์ บุญวรรณ และคณะ. (2563). ย้อนอดีต มองปัจจุบัน กำหนดอนาคต: ทิศทางการจัดการท่องเที่ยวเมืองเก่าตะกั่วป่าผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน. วารสาร วิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 10(2), 127-140.
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2477). จดหมายเหตุ เรื่อง การเสด็จประพาสต้นในรัชกาลที่ 5 พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพมหาเสวกตรี พระยานิพัทธราชกิจ (อัน พรพัลลภ). กรุงเทพฯ: โสภณพิพิธธรรมนาคร.
- สุดธิดา อิทธาภิชัย. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการ (รายงานผลการวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อดิศร ศักดิ์สูง. (2556). *ประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

Collier, A., & Harraway, S. (1997). *Principle of Tourism*. Auckland: Longman.

Griffin, J. J., & Mahon, J. F. (1997). The corporate social Performance and corporate financial performance debate: Twenty-five years of incomparable research. *Business & society*, 36(1), 5-31.

